

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

**Į S A K Y M A S
DĖL GAMTOSAUGINIO VANDENS DEBITO APSKAIČIAVIMO TVARKOS APRAŠO
PATVIRTINIMO**

2005 m. liepos 29 d. Nr. D1-382
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vandens įstatymo (Žin., 1997, Nr. [104-2615](#); 2003, Nr. 36-1544; 2004, Nr. [4-44](#)) 14 straipsnio 2 dalies 2 punktu ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. 1138 (Žin., 1998, Nr. [84-2353](#); 2003, Nr. [84-3834](#)), 11.5 punktu,

1. T v i r t i n u Gamtosauginio vandens debito apskaičiavimo tvarkos aprašą (pridedama).

2. N u s t a t a u , kad fiziniai ir juridiniai asmenys pagal Gamtosauginio vandens debito apskaičiavimo tvarkos aprašą turi numatyti priemones, užtikrinančias vandens telkiniuose aplinkosaugos poreikiams reikalingus vandens debitus žemiau hidrotechnikos statinių (užtvankų, pralaidų, hidrožėgainių, įrenginių vandeniui išgauti, žuvitakių), juos projektuojant, statant, rekonstruojant, vykdant remonto darbus, eksploatuojant.

3. P r i p a ž į s t u netekusiu galios Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos 1997 m. lapkričio 4 d. įsakymą Nr. 207 „Dėl aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento (LAND 22-97) patvirtinimo“ (Žin., 1997, Nr. [111-2809](#)).

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRĖ,
PAVADUOJANTI APLINKOS MINISTRĄ

KAZIMIRA DANUTĖ PRUNSKIENĖ

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. D1- 382

GAMTOSAUGINIO VANDENS DEBITO APSKAIČIAVIMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Gamtosauginio vandens debito apskaičiavimo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) reglamentuoja gamtosauginio vandens debito (toliau – Gamtosauginis debitas) vandens telkiniuose apskaičiavimo ir praleidimo į tvenkinių ar užtvenktų ežerų (toliau – Tvenkinys) žemutinį bjefą tvarką, kuri privaloma visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, projektuojantiems, statantiems, rekonstruojantiems, remontuojantiems ir eksploatuojantiems hidrotechnikos statinius.

2. Tvarkos aprašo tikslas – užtikrinti vandens telkiniuose vandens debitus, būtinus vandens telkinių ekosistemų gyvavimui.

3. Vandens telkiniuose žemiau hidrotechnikos statinių (užtvankų, pralaidų, hidrojėginių, įrenginių vandeniui išgauti, žuvitakių) turi būti užtikrinamas ne mažesnis (išskyrus Tvarkos aprašo 6 punkte nurodytus atvejus), kaip remiantis šiuo Tvarkos aprašu apskaičiuotas, Gamtosauginis debitas, hidrotechnikos statinius projektuojant, statant, rekonstruojant, vykdant remonto darbus, eksploatuojant.

4. Prie derivacinio tipo hidrojėginių ar kitų upės vandens nukreipimo atvejų senvage turi būti nuolat praleidžiama ne mažiau kaip 10 % upe toje vietoje tekančio vandens. Žemiau senvagės ir hidrojėgainės kanalo santakos bet kuriuo atveju vandens debitas turi būti ne mažesnis už apskaičiuotą Gamtosauginį debitą (išskyrus Tvarkos aprašo 6 punkte nurodytus atvejus).

5. Jeigu upė periodiškai (ne rečiau kaip 1 kartą per 3 metus) išdžiūsta, Gamtosauginis debitas gali būti neskaičiuojamas (jo reikšmė sausmečio metu – 0,00 m³/s).

6. Ypatingais atvejais (sausra, negalima mažinti vandens išgavimo, apskaičiuotas Gamtosauginis debitas trukdo pasiekti tam vandens telkiniui nustatytus vandensaugos tikslus) apskaičiuoto Gamtosauginio debito padidinimą ar sumažinimą derina Aplinkos apsaugos agentūra raštišku sutikimu.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-653](#), 2014-08-06, paskelbta TAR 2014-08-08, i. k. 2014-10962

II. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

7. Pagrindinės šiame Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

7.1. **ekosistema** – funkcinė gyvųjų ir negyvųjų elementų sistema, kurios sudedamąsias dalis jungia tarpusavio ryšiai, medžiagų apykaitos bei energijos pasikeitimo procesai;

7.2. **gamtosauginis vandens debitas** – minimalus vandentakio vandens debitas, reikalingas, kad būtų užtikrinamos minimalios ekosistemų gyvavimo sąlygos;

7.3. **hidrotechnikos statinys** – statinys vandeniui naudoti ir aplinkai nuo žalingų vandens poveikių saugoti (užtvankos, krantinės, pralaidos, siurblinės, hidroelektrinės, molai, laivybos statiniai ir pan.);

7.4. **normaliai patvenktas vandens lygis (NPL)** – tvenkinyje ar užtvenktame ežere nustatytas vandens paviršiaus lygis, kuris, esant normalioms sąlygoms, gali būti ilgai palaikomas patvenkiančiais hidrotechnikos statiniais;

7.5. **nustatyti vandensaugos tikslai** – vandens telkinių ir juose esančio vandens būklei, taip pat upių baseinų rajone esantiems saugomiems plotams Lietuvos Respublikos vandens įstatymu, kitais įstatymais ir teisės aktais nustatyti reikalavimai, kuriuos reikia pasiekti per tam tikrą laikotarpį;

7.6. **sausra** – laikotarpis, kai į tvenkinį ar užtvenktą ežerą vandens prietakos 30 dienų iš eilės vidutinis debitas yra mažesnis negu apskaičiuotas 95% tikimybės debitas;

7.7. **senvagė** – senoji upės vaga ar jos dalis;

7.8. **tvenkinys** – dirbtinis vandens telkinys, kuris įrengiamas užtvenkiant vandens tėkmę vandentakyje, žemės paviršiaus įdauboje ar pylimu apsuptame plote;

7.9. **tvenkinio/užtvenkto ežero naudingas vandens tūris** – vandens tūris, kuris telpa tvenkinyje arba užtvenktame ežere tarp NPL ir ŽVL;

7.10. **upė analogas** – upė, kuriai ilgalaikiais hidrometriniais stebėjimais nustatytos pagrindinės hidrologinės charakteristikos ir kurios morfometrines bei fizines geografinės savybės panašios į tiriamos upės;

7.11. **upės nuotėkio per metus natūralaus reguliavimo koeficientas** – hidrologiniais skaičiavimais nustatytas koeficientas, kuris nusako upės nuotėkio per metus nevienodumą;

7.12. **uždoris** – paslanki konstrukcija, skirta hidrotechnikos statinio paviršinėms arba dugno angoms uždaryti bei atidaryti;

7.13. **užtvenktas ežeras** – ežeras, kurio vandens lygis reguliuojamas ežero ištakose įrengtais patvenkiamaisiais hidrotechnikos statiniais;

7.14. **vandens debitas** – vandens kiekis, pratekantis per bet kurį upės, kanalo ar hidrotechnikos įrenginio skerspjūvį per 1 sekundę;

7.15. **vandens nuotėkis** – vandens kiekis, nutekantis iš tam tikro ploto (baseino) per tam tikrą laiką;

7.16. **žemiausias vandens lygis (ŽVL)** – nustatytas leistinas žemesnis už NPL tvenkinio ar užtvenkto ežero vandens lygis;

7.17. **žemutinis bjefas** – vandens telkinio ir hidrotechnikos statinio dalis, esanti vandeni patvenkiančio hidrotechnikos statinio žemutinėje pusėje.

III. GAMTOSAUGINIO DEBITO APSKAIČIAVIMAS

8. Gamtosauginį debitą apibrėžia minimalus vasaros – rudens nuosėkio (V–X mėn.) 80% arba 95% tikimybės (priklausomai nuo upės nuotėkio per metus natūralaus reguliavimo (išlyginimo) koeficiento) 30 sausiasių parų iš eilės vidutinis vandens debitas.

9. Upių, kurių metinis nuotėkis neišlygintas arba mažai išlygintas (natūralaus reguliavimo koeficientas 0,65 arba mažesnis), Gamtosauginis debitas nustatomas pagal formulę:

$$Q_g = Q_{30 \text{ min } 80\%}, \text{ kurioje:}$$

Q_g – Gamtosauginis debitas, m^3/s ;

$Q_{30 \text{ min } 80\%}$ – minimalus vasaros–rudens nuosėkio 80% tikimybės 30 sausiasių parų iš eilės vidutinis vandens debitas, m^3/s .

10. Upių, kurių nuotėkis vidutiniškai arba visai išlygintas (natūralaus reguliavimo koeficientas didesnis kaip 0,65), Gamtosauginis debitas nustatomas pagal formulę:

$$Q_g = Q_{30 \text{ min } 95\%}, \text{ kurioje:}$$

Q_g – Gamtosauginis debitas, m^3/s ;

$Q_{30 \text{ min } 95\%}$ – minimalus vasaros–rudens nuosėkio 95 % tikimybės 30 sausiasių parų iš eilės vidutinis vandens debitas, m^3/s .

11. Upių minimalūs vasaros–rudens nuosėkio laikotarpio (V–X mėn.) 80% ir 95% tikimybės 30 sausiasių parų paeiliui vidutiniai vandens debitai bei kitos hidrologinės charakteristikos apskaičiuojamos vadovaujantis statybos techniniu reglamentu STR 2.05.19:2005 „Inžinerinė hidrologija. Skaičiavimų nuostatos“.

12. Žemiau hidrotechnikos statinių Gamtosauginio debito užtikrinimo galimybės nustatomos sausų 95% tikimybės vandeningumo metų vandens balanso apskaičiavimais.

13. Kai vandens nuostoliai iš Tvenkinio (filtracija, išgaravimas, teisėtas vandens išgavimas) sausais metais tam tikrą laikotarpį viršija pritekėjimą, apskaičiuotą Gamtosauginį debitą galima užtikrinti Tvenkinio naudingo tūrio sąskaita. Kai Tvenkinio naudingo tūrio neužtenka, Gamtosauginio debito užtikrinimo klausimas gali būti sprendžiamas laikinai pažeminant Tvenkinio vandens lygį žemiau ŽVL ir nustatyta tvarka apribojant vandens iš Tvenkinio naudojimą.

14. Pripildant Tvenkinį arba pritekanciu vandeniu atstatant pažemintą vandens lygį iki NPL, kai pripildymo laikotarpis trumpesnis kaip 2 mėnesiai, į žemutinį bjefą turi būti praleidžiamas ne mažesnis kaip vidutinis to laikotarpio daugiametis 95% tikimybės vandens debitas, o jeigu

pripildymo laikotarpis ilgesnis kaip 2 mėnesiai, – į žemutinį bjefą praleidžiamas debitas gali būti artimas (bet ne mažesnis) Gamtosauginiam debitui.

15. Tvenkinio pripildymo pritekančiu vandeniu trukmė nustatoma vandens balanso apskaičiavimais, lyginant pritekančio vandens tūrį su Tvenkinio tūriu, esant NPL.

IV. GAMTOSAUGINIO DEBITO PRALEIDIMAS

16. Į žemutinį bjefą Gamtosauginis debitas gali būti praleidžiamas:

16.1. per slenksčių viršų ir uždorius;

16.2. per įrengtus įvairius vamzdžius (paprastus arba sifonus), vandens pralaidų angas;

16.3. per hidroturbinas ir žuvitakius.

17. Per šliuzą reguliatorių, slenkstį su uždoriais, šachtinę vandens pertekliaus pralaidą su dugno uždoriu Gamtosauginis debitas praleidžiamas pakėlus uždorius.

18. Jeigu neįmanoma sureguliuoti uždorio pakėlimo aukščio (didelis slėgio aukštis, mažas Gamtosauginis debitas ar kt.), Gamtosauginį debitą galima praleisti per šachtos sienelėje įrengtą vamzdį, virš šachtos keteros įrengtu sifonu arba uždoryje įrengus angą. Vamzdžio, sifono ar angos diametras bei pralaidumas nustatomas hidrauliniiais skaičiavimais.

19. Esant įrengtam žuvitakiui, Gamtosauginis debitas turi būti praleidžiamas (visas ar dalis) žuvitakiu. Jeigu žuvitakiui nustatytas optimalus vandens debitas mažesnis už Gamtosauginį debitą, tai kita Gamtosauginio debito dalis praleidžiama per kitus šiame Tvarkos apraše nurodytus hidroįrenginius.

20. Gamtosauginio debito praleidimo per hidrotechnikos statinius kontrolės būdai priklauso nuo hidrotechnikos statinio projekte ar Tvenkinio naudojimo ir priežiūros taisyklėse numatytų priemonių Gamtosauginiam debitui užtikrinti.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21. Asmenys, pažeidę šios Tvarkos aprašo nuostatų reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas

Nr. [D1-653](#), 2014-08-06, paskelbta TAR 2014-08-08, i. k. 2014-10962

Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymo Nr. D1-382 „Dėl Gamtosauginio vandens debito apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo